

PROGRAMMERINGSRAAD GDI

Aanbiedingsformulier		Agendapunt: 4c
1. Onderwerp	Voorstel inrichting architectuurfunctie GDI	
2. Datum behandeling PGDI	25 november 2021	
3. Sponsor(en) PGDI		
4. Contactgegevens	Organisatie : BZK/DDS Contactpersoon : Ronald Slomp Telefoonnummer : 06 1103 8694 E-mailadres : ronald.slomp@minbzk.nl	
5. Aard van de behandeling	☒ Ter advies naar OBDO ☐ Ter vaststelling ☒ Ter bespreking ☐ Ter informatie, agendapunt wordt toegelicht in de PGDI ☐ Ter kennisname, agendapunt wordt niet behandeld in de PGDI	
6. Eerder behandeld in	☐ FC PGDI ☐ Programmeringsraad Logius ☐ ICM ☐ OBDO ☐ Niet ☒ Anders: Sponsorgroep GO	
Datum behandeling:	8 november 2021	
Uitkomst behandeling:	☒ Overeenstemming ☐ Geen overeenstemming	
Gemaakte afspraken:		
7. Beslis- /discussiepunten	De PGDI wordt gevraagd: <ul style="list-style-type: none"> • In te stemmen met het inrichten van de architectuurfunctie zoals in de notitie beschreven; • Commitment uit te spreken voor ureninzet van architecten vanuit alle organisaties om tot kwalitatief hoogwaardige en gedragen architectuurproducten te komen; • Het OBDO te adviseren over de inrichting van de architectuurfunctie van de GDI; • Eventuele aandachtspunten mee te geven voor de nadere uitwerking. 	
8. Financiële consequenties	Kosten: ☒ Nee ☐ Ja Dekking kosten: ☐ Ja ☐ Nee ☐ Gedeeltelijk	
9. FC PGDI toets en advies		
10. Architectuur toets en advies	De kerngroep GO steunt de voorgestelde inrichting van een architectuurboard en bijbehorende werkgroepen voor architecten. De kerngroep benadrukt dat het vrijmaken van architectuurcapaciteit bij partijen een bepalende succesfactor is. Zij adviseert daarom meer dan bij GO capaciteit te reserveren bij beleid, uitvoering en bureau MIDO om niet alleen inhoudelijke bijdragen te leveren maar ook afstemming met de eigen organisatie ten aanzien van de lange termijn business en prioriteiten.	
11. Samenvatting/toelichting	<ul style="list-style-type: none"> • Quint is gevraagd een advies uit te brengen over de inrichting van de architectuurfunctie voor de GDI. Dit advies is besproken in de PL in september. Daar is afgesproken dat BZK een voorstel uitwerkt. Dit document is dit voorstel. 	

	<ul style="list-style-type: none"> • Het voorstel is om, in lijn met de aanbevelingen van Quint, een architectuurboard in te richten op managementniveau (CTO/CIO) met een onafhankelijke voorzitter die op basis van statuur en expertise met gezag op bestuurlijk niveau opereert. • De notitie beschrijft de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de verschillende actoren op gebied van architectuur binnen de MIDO-governance. • De opgave van de architectuurboard is om te sturen op de totstandkoming van een samenhangende, toekomstvaste GDI die wendbaar, bruikbaar en efficiënt is door toepassing van moderne architectuurinzichten en de daarvoor benodigde transitie vanuit architectuurperspectief te begeleiden. • De architectuurboard heeft geen eigenstandige bevoegdheid tot handhaving en ondersteunt het OBDO, de PGDI, de programmeringstafels, opdrachtgever en opdrachtnemer bij hun verantwoordelijkheden. De architectuurboard is: <ul style="list-style-type: none"> ◦ <u>Adviserend</u> aan beleid, opdrachtgevers, PGDI, programmeringstafels, opdrachtnemers, OBDO en afnemers over inrichtingskeuzes; ◦ <u>Kaderstellend</u> voor onderhoud, ontwikkeling en beheer van de GDI-bouwstenen; ◦ <u>Toetsend</u> op architectuurproducten van projecten die bouwstenen van de GDI ontwikkelen om te kunnen beoordelen of aan de GDI-kaders wordt voldaan; ◦ <u>Monitorend</u> of de afspraken in het kader van de GDI-architectuur in de praktijk bij afnemers gerealiseerd worden. • Inhoudelijke werkgroepen van architecten (per domein), met vertegenwoordiging vanuit opdrachtgever, opdrachtnemer(s) en afnemers realiseren de architectuurproducten en verzorgen de bredere afstemming met architecten vanuit de GDI-community. • De resultaten van GO en het bijbehorende proces gaan op in de architectuurfunctie van de GDI binnen de MIDO-governance. Het voorstel is om vanaf nu de term GDI-architectuur te hanteren. • Dit voorstel is gemaakt met in het achterhoofd de wens om te verkennen of de architectuurfunctie op termijn kan doorgroeien naar een model van een Overheid IT-bouwmeester, vergelijkbaar met de Rijksbouwmeester. Stap 1 is nu het inrichten voor de GDI. • De taken en positie van de architectuurboard worden vastgelegd in het bestaande Instellingsbesluit Digitale Overheid. Daarmee is voorzien in formele positie en mandaat.
--	--

BZK/DS

Contactpersoon

Ronald Slomp

T 0611038694

Datum

12 november 2021

Kenmerk

2021-0000481931

notitie

Architectuurfunctie GDI

Aanleiding

Het MIDO wordt ingericht om de instandhouding en doorontwikkeling van de GDI gemeenschappelijk te besturen. Prioritering en besluitvorming is gebaseerd op een integraal meerjarenbeeld en toekomstvisie. Onderdeel van de MIDO-governance is een architectuurfunctie van de GDI. Een GDI-architectuur is het stuurinstrument om ervoor te zorgen dat de GDI-bouwstenen (afspraken(stelsels), standaarden en voorzieningen) in samenhang ontwikkeld worden. Deze bouwstenen moeten aansluiten op de eisen vanuit de samenleving en op de dienstverlening die uitvoeringsorganisaties en medeoverheden leveren aan burgers en bedrijven. De architectuurfunctie van de GDI stuurt de oplossing op inhoud en kwaliteit en heeft tot doel het geheel van de GDI beheersbaar te houden en risico's te beperken. De visie op de dienstverlening van de overheid en daarbinnen de meerjarenvisie op de ontwikkeling van de GDI, is het kader waarbinnen de architectuurfunctie haar werk doet.

Figuur 1. De Why van de GDI

Advies van Quint

In de PL van 9 september 2021 heeft Quint haar adviesrapport over de inrichting van de architectuurfunctie van de GDI gepresenteerd. De belangrijkste aanbevelingen zijn:

- Positioneer een vaste actor voor regievoering op de GDI. Hierbij horen verantwoordelijkheid en mandaat.
- Stel GDI architecten aan (minimaal enterprise- en domeinarchitecten). Deze architecten komen onder aansturing van een 'regievoerder' die de samenwerking met architecten binnen en buiten de GDI coördineert en de samenhang en kwaliteit bewaakt van het geheel van processen en producten.
- De invulling van deze regierol geschiedt bij voorkeur door een inhoudelijk deskundig en ervaren manager/bestuurder met een track record op het gebied van enterprise architectuur.
- Autoriteit moet verdiend worden, onder meer door actief eigenaarschap en proactief handelen door bovengenoemde actoren.
- Een architectuurboard krijgt een belangrijke adviserende rol richting de programmeringstafels, Programmeringsraad GDI (PGDI) en OBDO. De totstandkoming van de architectuurboard, inclusief benoeming van deelnemers, dient per instellingsbesluit te worden vastgesteld en bekrachtigd vanuit zowel BZK, OBDO als vanuit de partijen die capaciteit leveren.
- Er moet worden 'afgedwongen' dat de afspraken, standaarden en voorzieningen voortkomend uit de GDI architectuur gerealiseerd worden door de aanbieders en toegepast door de afnemers. Hiervoor is monitoring op de realisatie, toepassing en naleving van belang.

Het advies is in de PL besproken. Er is brede steun om een architectuurboard met gezag in te richten, met de kanttekening dat de beschikbare expertise beperkt is.

Gemeenschappelijke Overheidsarchitectuur GO

Onder de vlag van de GO is in de afgelopen jaren gewerkt aan de contouren van een GDI-architectuur die helpt om inhoudelijk te sturen op de ontwikkeling van de GDI. In dat kader is opgeleverd:

- Architectuurmethode, -visie, -principes en de 'why' van de GDI;
- Generieke functies per domein over wat de GDI zou moeten kunnen (*pressure cooker* resultaten);
- Ambities en keuzes voor het Berichtenstelsel;
- Uitwerking van het subdomein Machtigen en vertegenwoordigen in keuzes voor afspraken, standaarden en/of voorzieningen;
- Uitwerking van het subdomein Infrastructuur in keuzes voor afspraken, standaarden en/of voorzieningen.

De resultaten van GO en het bijbehorende proces gaan op in de architectuurfunctie van de GDI binnen de MIDO-governance. Hetzelfde geldt voor de manier waarop architectuurproducten binnen lopende projecten en programma's tot stand komen: de bedoeling is te komen tot één inhoudelijk samenhangende GDI-architectuur en een bijbehorend voortbrengingsproces voor de gehele GDI.

Voorstel: de inrichting van de GDI-architectuurfunctie

De benadering die Quint heeft gekozen om de GDI als organisatie en als handelende actor te zien is behulpzaam in het bepalen wat er nodig is. De architectuurfunctie van de GDI zal in de praktijk echter vorm moeten krijgen binnen de MIDO-governance die feitelijk functioneert als een netwerkorganisatie. Om het werken onder architectuur te borgen binnen het MIDO is het noodzakelijk om de sturing op de architectuur goed in te richten. Het gaat dan vooral om de verdeling van taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden tussen de

Datum
12 november 2021
Kenmerk
2021-0000481931

verschillende actoren binnen de GDI. Zodat de GDI-bouwstenen in samenhang ontwikkeld en beheerd worden, aansluiten op de eisen vanuit de samenleving en inpasbaar zijn in de omgeving van de afnemers. Met GDI-bouwstenen worden nadrukkelijk afspraken, standaarden en voorzieningen bedoeld.

Datum
12 november 2021
Kenmerk
2021-0000481931

De GDI-architectuur kent een gelaagdheid. Er is een architectuurvisie en er zijn basisprincipes voor de GDI als geheel. Voor het gemak hanteren we daarvoor in dit stuk de term *enterprise architectuur* GDI. Daaronder onderkennen we 4 domeinarchitecturen (Toegang, Interactie, Gegevensuitwisseling en Infrastructuur) en op het laagste (project/programma)niveau onderkennen we solutionarchitecturen voor de ontwikkeling van specifieke bouwstenen. Elke laag geeft de kaders mee voor de laag eronder.

Verantwoordelijkheidsverdeling tussen de actoren op gebied van architectuur

Hieronder volgt op hoofdlijnen een beschrijving van de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de verschillende actoren en hun wisselwerking binnen de MIDO-governance. In de volgende paragraaf wordt concreter de positie van de architectuurboard beschreven aangezien dat een nieuwe actor is.

- BZK/DGOO is verantwoordelijk voor het feit dát de GDI onder architectuur ontwikkeld wordt.
- BZK/DGOO is opdrachtgever voor realisatie en beheer van de GDI-bouwstenen (afspraken, standaarden en voorzieningen) en daarmee ook opdrachtgever voor het realiseren van de noodzakelijke architectuurproducten om die bouwstenen te kunnen ontwikkelen en beheren. BZK kan haar opdrachtgeverschap voor vernieuwing van de GDI op onderdelen door andere overheidspartijen inhoudelijk operationeel laten invullen.
- De PGDI en functionele programmeringstafels hebben de taak om de opdrachtgevers (al dan niet via het OBDO) te adviseren over de tactische keuzes voor de inrichting van de GDI (het HOE). De PGDI heeft daarbij de focus op het geheel van de GDI (architectuurvisie en enterprise niveau), de programmeringstafels op domeinniveau.
- De opdrachtnemers (Logius, RvIG, RVO, KVK) realiseren de GDI-bouwstenen binnen de door de opdrachtgevers vastgestelde architectuurkaders en ontwikkelen de noodzakelijke architectuurproducten om die bouwstenen te kunnen ontwikkelen en beheren.
- Projecten hebben de vrijheid om binnen de kaders en richtlijnen invulling te geven aan de uitwerking en dragen op hun beurt concreet bij aan stapsgewijze ontwikkeling van de architectuur door hun architectuurresultaten op te leveren.
- Om goed te kunnen adviseren hanteren de PGDI en de programmeringstafels een samenhangende GDI-architectuur op enterprise- en domeinniveau, die via het OBDO door de opdrachtgever wordt vastgesteld.
- Een architectuurboard adviseert het OBDO, de PGDI, de programmeringstafels, opdrachtgevers en opdrachtnemer bij hun verantwoordelijkheden. De architectuurboard kent een onafhankelijke voorzitter die op bestuurlijk niveau kan opereren en op basis van ervaring en expertise als autoriteit fungeert. De opdracht voor de architectuurboard is om te sturen op de totstandkoming van een samenhangende, toekomstvaste GDI die wendbaar, bruikbaar en efficiënt is door toepassing van moderne architectuurinzichten en de daarvoor benodigde transitie vanuit architectuurperspectief te begeleiden.
- De architectuurboard zal in de praktijk in de verschillende stadia van ontwikkeling van een GDI-bouwsteen adviseren over de te maken keuzes

over het HOE (gegeven het WAT, het maatschappelijke vraagstuk zoals aangegeven door het OBDO):

- De GDI-architectuur geeft aan opdrachtgevers kaders mee voor projecten die bouwstenen voor de GDI ontwikkelen.
 - De GDI-architectuur geeft aan opdrachtnemers kaders mee voor de ontwikkeling en het beheer van GDI-bouwstenen.
 - De GDI-architectuur geeft aan afnemers kaders mee voor de toepassing van GDI-bouwstenen.
- De architectuurboard heeft tot taak te monitoren of de afspraken in het kader van de GDI-architectuur in de praktijk gerealiseerd worden.
 - Inhoudelijke werkgroepen van architecten (per domein), met vertegenwoordiging vanuit opdrachtgevers, opdrachtnemer(s) en afnemers realiseren de architectuurproducten en verzorgen de bredere afstemming met architecten vanuit de GDI-community.
 - Als er verschillen van inzicht zijn over inrichtingskeuzes van bouwstenen dan wordt dat in eerste instantie geagendeerd in de architectuurboard en de programmeringstafel van het betreffende domein.
 - De PGDI en ultimo het OBDO kunnen BZK/DGOO dringend adviseren als vanuit de architectuurboard geconstateerd wordt dat bijsturing van projecten die bouwstenen voor de GDI ontwikkelen noodzakelijk is en daar geen overeenstemming op lager niveau over bereikt wordt.
 - Buiten de MIDO-governance valt de sturing op de architecturen van opdrachtnemers en van afnemers. Beide hanteren daar waar relevant de GDI-architectuur als kader.

Datum

12 november 2021

Kenmerk

2021-0000481931

Perspectief van een Overheid IT-bouwmeester

Dit voorstel gaat over de inrichting van de gewenste architectuurfunctie voor de GDI en de verantwoordelijkheden die betrokkenen bij de GDI daarin hebben. In een breder perspectief is het interessant te verkennen of we kunnen toegroeien naar een model van een Overheid IT-bouwmeester, vergelijkbaar met de Rijksbouwmeester. Dat zou een onafhankelijke autoriteit, met statuut en gezag kunnen zijn die (on)gevraagd adviseert over de inrichting van de digitale overheid in den brede. Ook kan een Overheid IT-bouwmeester op strategisch niveau richting geven aan de modernisering van de architectuurfunctie binnen de digitale overheid. Met daarbij aandacht voor aspecten als de toepassing van een moderne blik op architectuur en het stimuleren van het onderwijs en de vakbekwaamheid van architecten. De i-strategie Rijk spreekt over een Rijksarchitect, het ligt voor de hand een dergelijke verkenning in samenwerking met CIO-Rijk te doen.

Inrichten van een architectuurboard

In lijn met het advies van Quint hechten we aan een stevig gepositioneerde architectuurboard, op managementniveau (CIO/CTO-niveau), met mandaat en gezag. Een autoriteit voor zowel onderhoud als uitbreiding van de GDI, die nieuwe initiatieven toetst aan de vastgestelde kaders en de bestaande bouwstenen. De architectuurboard is de hoeder van de architectuurproducten van de GDI. Waarbij onder meer aandacht is voor de inhoudelijke samenhang en afhankelijkheden over de domeinen heen, de gewenste ontwikkeling van voorzieningen naar standaarden en afspraken en voor een integrale blik op doorsnijdende thema's als beveiliging, privacy en gebruikerservaring (UX). De architectuurboard wordt inhoudelijk ondersteund door architecten.

Het is van groot belang voor het succes van de architectuurboard dat deze gedragen wordt door een sterke en brede representatie uit de uitvoering en het beleid en op afroep wordt bijgestaan door externe expertise. De gezamenlijke architectuurkennis moet bijdragen aan het succes van de GDI, door bij herontwerp van de GDI de wens tot flexibeler ondersteuning van (beleids)wensen

(van álle ministeries, medeoverheden en uitvoeringsorganisaties) te paren aan oplossingen die snel en eenvoudig door afnemers te implementeren zijn.

Datum

12 november 2021

Kenmerk

2021-0000481931

De taken, bevoegdheden, verantwoordelijkheden, invulling en positie van de architectuurboard worden vastgelegd in het bestaande Instellingsbesluit Digitale Overheid. Daarmee is voorzien in formele positie en mandaat. Een personele verbinding tussen architectuurboard, programmeringstafels en PGDI is gewenst. Bezien moet worden hoe dat op het juiste niveau aan de tafels vorm gegeven wordt.

Taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de architectuurboard

De architectuurboard heeft een adviserende rol en geen eigenstandige bevoegdheid tot handhaving. Het is van belang een juiste balans te vinden tussen richting en ruimte geven, zodat binnen samenhangende kaders iteratief/agile gewerkt kan worden. De taken van de architectuurboard zijn te categoriseren in onderstaande verantwoordelijkheden:

Adviserend: aan beleid, opdrachtgevers, PGDI, programmeringstafels, OBDO, opdrachtnemers en afnemers over inrichtingskeuzes

Kaderstellend: voor onderhoud, ontwikkeling en beheer van de GDI-bouwstenen

Toetsend: op architectuurproducten van projecten en programma's die bouwstenen van de GDI ontwikkelen om te kunnen beoordelen of aan de GDI-kaders wordt voldaan

Monitorend: of de afspraken in het kader van de GDI-architectuur in de praktijk bij afnemers gerealiseerd worden

De architectuurboard voert daarom de volgende taken uit:

- Adviseren, via PGDI en OBDO, aan de opdrachtgevers voor ontwikkeling en beheer van de GDI-architectuur op visie-, enterprise- en domeinniveau;
- Formuleren van de inhoudelijke kaders (eisen/adviezen) aan de opdrachtgevers voor projecten die bouwstenen voor de GDI ontwikkelen;
- Adviseren over architectuurproducten vanuit projecten en programma's die bouwstenen voor de GDI (door)ontwikkelen;
- Adviseren over de vertaalslag van het WAT naar het HOE (waaronder het vormgeven van generieke functies met afspraken, standaarden en voorzieningen) van beleidsmatige wensen, bijvoorbeeld door bij te dragen aan een (pre)uitvoeringstoets of impactanalyse;
- Periodieke monitoring of de afspraken in het kader van de GDI-architectuur in de praktijk bij afnemers gerealiseerd worden;
- Adviseren over de routekaart waarin de GDI zich stapsgewijs verbetert (architectuurroadmap);
- Gevraagd en ongevraagd adviseren over inhoudelijke aspecten van projecten en programma's die bouwstenen voor de GDI (door)ontwikkelen;
- Creëren en bewaken van overzicht en samenhang van de GDI-architectuurproducten.

De werkwijze van de architectuurboard wordt uitgewerkt in een apart procesdocument.

Deelnemers in de architectuurboard

De beoogde deelnemers in de architectuurboard moeten een duidelijk belang hebben bij ontwikkeling en instandhouding van de concrete inrichting van de GDI-functies. Beoogde samenstelling:

- Onafhankelijke voorzitter

Deelnemers op MT-niveau vanuit:

- Uitvoeringsorganisaties/afnemers (2)

- Opdrachtnemers (1 a 2)
- Medeoverheden (1 a 2)
- Beleidsdepartementen (2)
- BZK/Opdrachtgever (1)
- Forum Standaardisatie (1)
- NORA via gebruikersraad (1)

Datum
12 november 2021

Kenmerk
2021-0000481931

Inrichten van GDI-architectuur werkgroepen

Een kwalitatief hoogwaardige bemensing van de architectenrollen is misschien wel de belangrijkste uitdaging. Idealiter worden de architectenrollen bemenst vanuit de eigen geledingen van opdrachtgevers, opdrachtnemers en afnemers. De capaciteit is echter schaars en ervaring van onder meer GO leert dat structurele betrokkenheid van architecten een uitdaging is.

Het is belangrijk hier te constateren dat veel architectuurproducten voor de GDI nog in ontwikkeling zijn. Vanuit GO is er een aantal producten opgeleverd dat verder ontwikkeld moeten worden en ook vanuit projecten en programma's zijn architectuurproducten in ontwikkeling. De domeinarchitecturen zijn nog in ontwikkeling en ook de architectuur op enterpriseniveau van de GDI verdient verdieping. Deze werkzaamheden dienen inhoudelijk bij elkaar te komen. De focus zal in eerste instantie moeten liggen op het ontwikkelen van kwalitatief hoogwaardige domeinarchitecturen die draagvlak hebben bij alle betrokkenen. Die ontwikkeling kan het beste plaatsvinden in een beperkte werkgroep (per domein) met daarin vertegenwoordiging vanuit opdrachtgevers, opdrachtnemer(s) en afnemers. Ervaring vanuit GO leert dat hiervoor dedicated tijd vrijgemaakt moet worden. Deze werkgroep verzorgt ook de bredere afstemming met architecten vanuit de GDI-community, zodat deze in staat zijn de ontwikkelingen te beoordelen op impact op en inpasbaarheid in hun omgeving. De rol van 'regievoerder' die Quint benoemt (degene die de samenwerking met architecten binnen en buiten de GDI coördineert en de samenhang en kwaliteit bewaakt van het geheel van processen en producten) is onderdeel van de werkgroep(en) en wordt ingevuld vanuit het bureau MIDO.

De werkwijze van de werkgroep(en) wordt uitgewerkt in een apart procesdocument, waarbij er ook aandacht zal zijn voor hoe prioritering van werkzaamheden plaatsvindt.

De relatie met NORA

De Nederlandse Overheid Referentie Architectuur (NORA) richt zich op de dienstverlening van de overheid aan burgers en bedrijven. Een specifiek kader dat daartoe wordt uitgewerkt is het dienstverleningsconcept¹. Dit concept is daarmee het hoogste abstractieniveau van de overheidsarchitectuur die ten grondslag ligt aan het handelen van de overheid en helpt bij de vertaling van de maatschappelijke opgaven naar benodigde dienstverlening in de publieke sector. De GDI-architectuur concretiseert en verbijzondert de NORA en vult daarmee een deel in van de noodzakelijke competenties voor de overheidsdienstverlening. Vanuit de NORA is een vertegenwoordiging in de architectuurboard voorzien om de afstemming tussen de NORA en de GDI-architectuur te borgen. Ook worden er indien relevant NORA-reviews gedaan op de architectuurproducten van de GDI. De GDI-architectuur producten worden op de NORA-wiki ontsloten.

¹ <https://www.noraonline.nl/wiki/Dienstverleningsconcept>

